

**A Tudatos Vásárló applikáció és termékadatbázis bemutatása,
a háztartási vegyszerekre vonatkozó termékbesorolási rendszerének pontozási
folyamata**

verzió: 2022. május 13.

<https://tudatosvasarlo.hu/letoltes>

Tartalomjegyzék

A telefonos applikáción keresztül hozzáférhető élelmiszer adatbázis általános leírása.....	2
A telefonos applikáción keresztül hozzáférhető háztartási vegyszer adatbázis általános leírása	5
Az adatbázisban szereplő háztartási vegyszer termékkörök	5
A háztartási vegyszerek besorolási rendszerének célja.....	6
A feldolgozott adatok forrása	7
Az alappontszám fogalma és szerepe	8
LÉPÉS0: A lehetséges egészségi és környezeti hatások értékelése és besorolása	8
LÉPÉS1: A biztonsági adatlap alapján az összetevők értékelése minden egyes összetevőre, amelyet a biztonsági adatlapon feltüntetnek.....	9
Lépés 1.1: A gyártók és forgalmazók által bejelentett egészségi és környezeti hatások (H hatások) figyelembevétele	9
Lépés 1.2: Az SVCH (Substances of Very High Concern) listán való szereplés figyelembevétele.....	9
Lépés 1.3: A SIN (Substitute It Now) listán való szereplés figyelembevétele.....	9
Lépés 1.4: Ökotermékekben kizárt összetevők listáján való szereplés	9
Keresztszereplés figyelembevétele az SVHC, a SIN és az ökotermékekben kizárt anyagok listán	10
LÉPÉS2: Súlyozás az adott összetevő töménységével	10
10-es szorzó, hogy átláthatóbbak legyenek az arányok.....	10
LÉPÉS3: A KATEGÓRIA ALAPPONTSZÁM KIALAKÍTÁSA.....	10
LÉPÉS3: A veszélyességi címkék figyelembevétele (CLP címkék).....	10
LÉPÉS4: Az ökocímke figyelembevétele	11
LÉPÉS5: a besorolási rendszer határainak megadása a termékkategóriára: zöld, sárga, piros besorolás.....	11

A telefonos applikáción keresztül hozzáférhető élelmiszer adatbázis általános leírása

A Tudatos Vásárló applikáció **élelmiszerek** része segít, hogy megtaláld azokat az élelmiszereket, amelyek:

- Nem tartalmaznak pálmaolajat vagy más, olajpálmából készült összetevőt.
- Összetevőik méltányos kereskedelemről származnak.
- Vegán minősítéssel rendelkeznek.
- Minősített biotermékek.

A termék adatlapon található jelzések jelentése

Pálmaolajmentes termék

A termék nem tartalmaz pálmaolajat vagy más, olajpálmából készült összetevőt, melyek előállítása veszélyezteti az élővilágot. Az ilyen jellel jelölt termékekben nincs például pálmaolaj, pálmazsír, pálma dió, pálmamagbél, pálmamagbélolaj, pálma magolaj, pálmasztearin, pálmaolein, aszkorbilpalmitát, palm kernel.

Méltányos kereskedelemről származó, fairtrade termék

Csak azokon a termékeken lehet fairtrade jel, amelynek összetevői bizonyos mértékben méltányos kereskedelemről származnak. A feltételek ellenőrzését független tanúsító szervezetek ellenőrzik a Fairtrade International szempontjai szerint.

A méltányos kereskedelemről származó alapanyagokért méltányos, garantált felvásárlási árat fizetnek a felvásárlók, hosszú távú partnerség keretében. Garantáltak a fenntartható termesztési körülmények, a génmódosítás mentesség. Az ültetvényeken szabad a munkások önszerveződése, a demokratikus és átlátható döntéshozatal, tilos a diszkrimináció, a munkások kizsákmányolása, a kényszermunka és gyermekmunka. A fairtrade prémium ár közösségi kezdeményezéseket támogat.

Vegán termék

A brit Vegan Society vagy a svájci V-Label szempontjai szerint, független szereplők által minősített termék a gyártótól függetlenül. A termék összetevői nem tartalmaznak állati eredetű részeket, létrehozásuk során nem használtak élő állatokat vagy állati eredetű termékeket. Génmódosítás mentes összetevőket tartalmaz. Ezek az elvárások nem feltétlenül vonatkoznak a csomagolásra.

Biotermék

Az Európai Unió vagy a tagállamok által meghatározott szabályok szerint legalább 95%-ban bio összetevőket tartalmaz a termék, és a fennmaradó 5%-ra további szigorú feltételeket kell betartani. A bio élelmiszerek előállítása kevésbé terheli a talajt, a vizeket, a természeti környezetet, szem előtt tartja a természet megújulási képességét, hosszabb távon is fenntartható. A jelzés csak azokon a termékeken használható, amelyeket egy felhatalmazott ellenőrző szervezet bioként tanúsított.

Etikus termékek, népszerű etikus élelmiszerek

Olyan termékek, amelyek nem tartalmaznak pálmaolajat, és emellett még legalább egy jó tulajdonsággal rendelkeznek. Pálmaolaj mentességük mellett még vagy méltányos kereskedelemről (fairtrade) származnak az alapanyagaik vagy bio vagy vegán minősítésűek. A népszerű etikus termékeket sokan jelölték kedvencnek az applikációban, ezeket az élelmiszereket mutató rész főoldalán lehet megtalálni.

Termékcímke magyarázatok

A termékek adatlapján a hiteles *fenntarthatósági tanúsítvány* részben azok a tanúsítványok láthatóak, amelyek igazolják, hogy a termék vegán, bio vagy méltányos kereskedelemről származik. A menüből elérhető a rövid ismertetőjük, a részletesebb magyarázat a tudatosvasarlo.hu-n olvasható.

A termékek pálmaolaj tartalma

A termékek adatlapján az *összetevők* részben piros színnel kiemeltük az összetevőket, amelyek olajpálmából készültek, és amelyek előállítása veszélyezteti az élővilágot.

A telefonos applikáción keresztül hozzáférhető háztartási vegyszer adatbázis általános leírása

A fogyasztók a telefonjukkal beszkenelik a háztartási tisztítószer vonalkódját, az applikáció ez alapján azonosítja a terméket, és megmondja, hogy egészségi és környezeti szempontok alapján ajánlott (zöld), kritikus (piros) vagy semleges (sárga) termékről van-e szó.

Az applikáció célja, hogy láthatóvá tegye az összetevőik alapján a piacon elérhető környezeti és egészségi szempontból legkevésbé kockázatos termékeket.

Az adatbázisban szereplő háztartási vegyszer termékkörök

Az első publikáció során ezeknek a **termékköröknek a lefedésére** törekszünk (minden háztartásban lévő, leggyakoribb termékek):

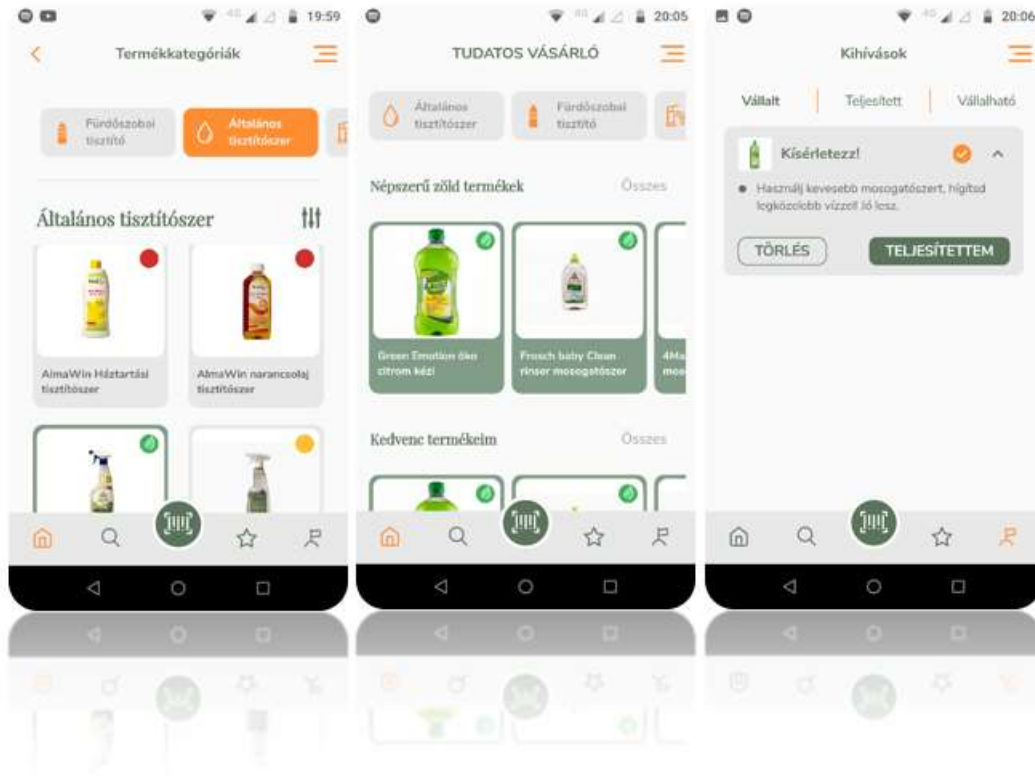
- mosószer,
- gépi mosogatószer,
- kézi mosogatószer,
- általános tisztítószer,
- WC tisztító,
- fürdőszobai tisztítók (öt kategória).

Később ez lesz a teljes lista:

- mosószer,
- gépi mosogatószer,
- kézi mosogatószer,
- általános tisztítószer,
- WC-tisztító,
- fürdőszobai tisztító,
- ablaktisztító,
- súrolószer,
- padlótisztító,
- vízkőoldó,
- zsíroldó,
- öblítő,
- lefolyótisztító,
- szanitertisztító.

A háztartási vegyszerek besorolási rendszerének célja

Az egyes termékeket a környezeti és egészségi hatásaik alapján be tudjuk sorolni három kategóriába: piros, sárga, zöld. A zöld az egészségi és környezeti szempontból legkevésbé kritikus.

Az összetevőkre vonatkozó pontozás az elővigyázatosság elve szerint épül fel: minden lehetséges hatást figyelembe vesz, de ezt súlyozza a hatást bejelentők arányával. Minél több forrás minősíti kockázatosnak az adott összetevőt, annál rosszabb értékelést kap. Az elővigyázatosság elve, azaz a legrosszabb scenárió figyelembevétele a töménységi határok figyelembe vételénél is megjelenik.

A feldolgozott adatok forrása

Az applikációt kiszolgáló adatbázis a következő nyilvános, többségében maguktól a gyártóktól vagy forgalmazóktól, valamint a szabályozó intézményektől származó, adatforrásokból dolgozik, az ezekből származó adatokat gyűjti össze és értékeli:

- A termékek csomagolása, címkéje (termékazonosítók, veszélyességi címkék, öko címkék)
- A termék biztonsági adatlapja: összetevők és arányaik
- Kereskedelmi adatbázis (termékazonosítók)
- A European Chemicals Agency (**ECHA**) általános vegyi anyag adatbázisa¹, az egyes összetevők egészségi és környezeti hatásait illetően.
- A European Chemicals Agency „Különös aggodalomra okot adó anyagok engedélyezésének jelöltlistája”, az egyes összetevők súlyos egészségi és környezeti hatásait illetően²³ (Substances of Very High Concern, **SVHC**). Ezen a listán rákkeltőként, mutagénként vagy reprodukciót károsítóként azonosított, illetve perzisztens, bioakkumulatív és mérgező anyagok, továbbá a nagyon perzisztens és nagyon bioakkumulatív anyagok vannak, ezen felül az előzőekben felsoroltakhoz hasonló mértékű aggodalomra okot adó, eseti alapon meghatározott anyagok.
- A nemzetközi, vegyi anyag szakértőkből álló **Chemsec** nevű szervezet **SIN Listája** (Substitute It Now). Véleményük szerint a rajta szereplő több mint 900 anyag megfelel az SVHC kritériumoknak. A listát kutatók, szakértők, civil szakértők (környezetvédelem, egészség, nőszervezetek, fogyasztói szervezetek az Európai Unióból és az USA-ból) állítják össze. Innen nagy valószínűséggel kerülnek az SVHC listára az anyagok. A listán szereplő anyagok kockázatosságáról szakértői konszenzus van, nem szabályozásba foglalt tény. Mindazonáltal az EU is figyelemmel követi a SIN listát⁴. (
- Az Európai Unió „minősített ökotermékekben kizárt”, de nem korlátozás alá eső anyagok listája⁵. Ez a lista 2020 novemberéig nem létezett és/vagy nem volt nyilvános. Ezért az applikáció első fázisában egy saját, szakértő által összeállított listát használtunk. 2021-től az applikáció átáll a hivatalos EU lista használatára.

¹ <https://echa.europa.eu/hu/advanced-search-for-chemicals>

² <https://echa.europa.eu/hu/candidate-list-table>

³ <https://echa.europa.eu/hu/substances-of-very-high-concern-identification-explained>

⁴ „The EU wants to identify all relevant, known substances of very high concern by 2020. We have screened ChemSec’s “Substitute it Now” (SIN List) to check if it includes substances that are not yet under regulatory scrutiny. The results show that the majority of the more than 900 substances are regulated or under scrutiny, but more work still needs to be done.”

<https://newsletter.echa.europa.eu/home/-/newsletter/entry/how-are-sin-list-substances-being-addressed->

⁵ <https://www.echa.europa.eu/dangerous-substances-eco-labels>

Az alappontszám fogalma és szerepe

Termékkategóriánként más a kiindulási pontszámuk, ez az alappontszám.

Az alappontszám pontszám fogalma: egy kezdőszám, amelyről minden termék pontozása indul, ehhez adunk hozzá vagy vonunk le pontokat.

A végén az a termék lesz a rangsor elején, amelyiknek a levonások és a jutalompontok után a legtöbb pontja van.

Az alappontszám az adott kategóriában az egyes termékektől levonható összes pontok elméleti maximuma. Az alappontszám magyarázatát lásd később.

LÉPÉSO: A lehetséges egészségi és környezeti hatások értékelése és besorolása

- A [CLP rendeletben felsorolt](#), egészségi veszélyeket, valamint környezeti veszélyeket jelző figyelmeztető mondatokat (H mondatok vagy H hatások) a veszély súlyossága alapján besoroljuk egy 10-es skálán. Minden H mondatnak van egy 1-10 pont közötti értéke.

10 pont: H351 Carc. 2, H330 Acute Tox. 2, H410 Aquatic Chronic 1, H300 Acute Tox. 2, H310 Acute Tox. 2, H304 Asp. Tox. 1
9 pont: H314 Skin Corr. 1B, H318 Eye Dam. 1, H341 Muta. 2, H350 Carc. 1B, H411 Aquatic Chronic 2, H370 STOT SE 1, H400 Aquatic Acute 1, H361 Repr. 2, H362 Lact., H360 Repr. 1A, H360FD Repr. 1B, H402 Aquatic Acute 3, H401 Aquatic Acute 2, H361d Repr. 2, H305 Asp. Tox. 2, H360D Repr. 1B, H350i Carc. 1B, H360F Repr. 1B, H361fd Repr. 2, H361f Repr. 2, H360Df Repr. 1Bv
8 pont: H301 Acute Tox. 3, H331 Acute Tox. 3, H412 Aquatic Chronic 3, H311 Acute Tox. 3, H340 Muta. 1B, H371 STOT SE 2, H420 Ozone 1, EUH059 Ozone 1
7 pont: H319 Eye Irrit. 2, H372 STOT RE 1, H413 Aquatic Chronic 4
6 pont: H334 Resp. Sens. 1, H302 Acute Tox. 4, H332 Acute Tox. 4, H373 STOT RE 2, H312 Acute Tox. 4, H303 Acute Tox. 4, H320 Eye Irrit. 2
5 pont: H317 Skin Sens. 1, H313 Acute Tox. 5, H333 Acute Tox. 5
4 pont: H335 STOT SE 3, H315 Skin Irrit. 2, H336 STOT SE 3
3 pont: H316 Skin Mild Irrit. 3

- Az egyes összetevőknek, vegyületeknek rendszerint van egy vagy több H mondattal jelölt „veszélyességi kockázata”. Ezt a következő lépésben értékeljük.

LÉPÉS1: A biztonsági adatlap alapján az összetevők értékelése minden egyes összetevőre, amelyet a biztonsági adatlapon feltüntetnek

- A biztonsági adatlap 3. szakaszából rögzítjük az összetevő következő adatait az adatfelviteli felületen: 1) neve, 2) CAS száma, 3) EU/EK/EINECS száma, 4) REACH regisztrációs száma (a megjegyzés dobozban).
- Elsősorban CAS, másodsorban EU szám alapján azonosítjuk az adott összetevőt, majd végigvesszük az alábbi lépéseket. Végző esetben az azonosítást segíti a REACH regisztrációs szám, ezt manuálisan kell egyeztetni.
- A LÉPÉS1 során felsorolt allépéseket (Lépés1.1-4) elég egyszer elvégezni és/vagy a forrás adattáblák frissítésekor.

Lépés 1.1: A gyártók és forgalmazók által bejelentett egészségi és környezeti hatások (H hatások) figyelembevétele

- *H hatások* figyelembevétele: az adott anyaghoz tartozó „érték”, ami a hatás szorzata azzal a %-ban kifejezett értékkel, ami az adott hatást a REACH rendszerébe bejelentők arányát jelenti. Minden összetevőre külön. Szám: hatás₁xjelentők aránya₁ + hatás₂xjelentők aránya₂ + hatás₃xjelentők aránya₃ stb.
- Így tehát az anyag tulajdonságainak, és a tulajdonságot bejelentők arányának szorzataként kijön egy pontszám.

Lépés 1.2: Az SVCH (Substances of Very High Concern) listán való szereplés figyelembevétele

- Ha az anyag szerepel az ún. SVHC listán, a *H hatás értékét (előző pont, lépés 1.1) duplázza*. Azaz, ha az anyag szerepel az SVHC listán, akkor az előző pontban kijövő pontszámot még egyszer hozzáadjuk.

Lépés 1.3: A SIN (Substitute It Now) listán való szereplés figyelembevétele

- Annak figyelembevétele, ha az anyag szerepel az ún. SIN listán. **Ha az anyag szerepel a SIN listán, akkor az első pontban (Lépés1.1) kijövő pontszám felét még egyszer hozzáadjuk.**

Lépés 1.4: Ökotermékekben kizárt összetevők listáján való szereplés

- Az EU ökocímke szabályozás alapján ökotermékben kizárt anyag. Ha az adott anyag öko minősítésben kizárt anyag, **akkor az eredeti pontszám (Lépés1.1) 10%-t adjuk hozzá.**

Keresztszereplés figyelembevétele az SVHC, a SIN és az ökoanyagokban kizárt anyagok listán

Nem vesszük figyelembe, ha egy anyag mind a három listán szerepel, azaz ebben az esetben is megkapja mind a 3 „büntetőpontot”.

LÉPÉS2: Súlyozás az adott összetevő töménységével

A töménység figyelembevétele. A fentiek eredményét megszorozzuk a biztonsági adatlapon az anyaghoz tartozó töménységi érték **felső** értékével (az elővigyázatosság elve alapján).

10-es szorzó, hogy átláthatóbbak legyenek az arányok

Az egyes összetevőkre végigvezetjük a fenti számítást. Az így kijövő végső pontszámot megszorozzuk tízzel, hogy könnyebb legyen áttekinteni.

Az eddigi számítást minden egyes összetevőre elvégezzük, és az pontszámokat összeadjuk, így kijön az összetevők alapján számított pontszám minden egyes termékre.

LÉPÉS3: A KATEGÓRIA ALAPPONTSZÁM KIALAKÍTÁSA

Miután a fenti számítást minden termékre elvégeztük a kategóriában, és kialakult minden egyes termékre az összetevők alapján levonható maximális pontszám, megnézzük, hogy a kategórián belül mennyi az *összetevők* alapján levonható maximális pontszám.

Az alappontszám ennek a maximum pontnak az 1,3-mal való szorzata. A 30% a CLP címkékért levonható elméleti maximum (lásd következő pont).

LÉPÉS3: A veszélyességi címkék figyelembevétele (CLP címkék)

Öt egészséggel és környezettel összefüggő figyelmeztetést, CLP címkét veszünk figyelembe: akut toxicitás (halálfej), súlyosan veszélyes az egészségre (szétmárt nyelőcső), maró hatású (kémcső és kéz), egészségi veszély/veszélyes az ózonrétegre (felkiáltójel), veszélyes a környezetre (halott hal).

Ez már nem az egyes összetevők alapján képzett értékelés, hanem az egész termékre vonatkozó adat.

A pontozásba csak az alább megadott címkék számítanak.

Értékelés:

A kategória alappontszám értékének 6% (egészségi), ill. 12%-a (többi négy).

LÉPÉS4: Az ökocímke figyelembevétele

18 ökocímkét veszünk figyelembe a pontozás során. Ezek kizárólag az Európai Unió, vagy azzal egyenértékű tagállami vagy jogszabály alapján szabályozott I. típusú ökocímkék lehetnek.

Ha ezek közül bármelyik ökocímkével rendelkezik a termék, pontot kap, de az elsőt követő további megfelelő ökocímkék már nem módosítják a pontszámot.

LÉPÉS5: a besorolási rendszer határainak megadása a termékkategoriára: zöld, sárga, piros besorolás

A termékeket a fenti értékelésben kapott pontszám alapján zöld, sárga, piros rendszerbe soroljuk be. Az applikáció a felhasználói oldalon nem mutatja a pontszámokat, csak a végső besorolást.

Az általános módszer:

- Termékkategoriánként (pl. mosogatószer, WC-tisztító, ablakpucoló) eltérő az alappontszám.
- Termékkategoriánként eltérő, hogy a három színnek hány pontnál húzódik a határa, és a kategóriák abszolút határai (legmagasabb és legalacsonyabb pont) is eltérnek kategoriánként.
- A besorolás alapja az adott kategóriában a pontozási folyamat alapján elért legmagasabb termékponszám, a legjobb termék pontszáma. A kategóriában elért legjobb

pontszámhoz viszonyítva határozunk meg sávokat. Ha egy új termék besorolási pontszáma jobb mint az addigi legjobb terméké, megváltozhatnak a kategóriák határai, és változhat a határhoz közeli termékek besorolása.

- Általában a legjobb termékpontszám legalább 70%-t elérők a zöld kategóriába esnek, a 50%-t nem elérők a piros kategóriába esnek. Ezt az általános szabályt minden kategóriánál ellenőrizni kell. Azt, hogy mennyi legyen a pontos (70 és 50% körüli) ponthatár, ki lehet igazítani, mert függ attól, hogy mennyire sűrűsödnek a termékek összpontszám szerint egy-egy pontnál, vagy hogy látszanak-e nagyobb szakadások a termékek pontszám szerinti besorolásában az eredeti határ körül. Ha a termékek pontszámát sorba rendezve a 70% vagy az 50% környékén természetes törésvonal látszik. Ekkor érdemes ahhoz igazítani a határokat.
- Ha egy termék SVHC vagy SIN listán szereplő összetevőt tartalmaz bármilyen mennyiségben, automatikusan a piros kategóriába esik. Háztartási tisztítószerekben indokolatlannak és elkerülhetőnek tartjuk az ilyen kockázatos összetevők alkalmazását.

Ökocímkék

	<p>EU Ecolabel</p> <p>https://www.ecolabel.eu</p>	
	<p>Nordic Swan</p> <p>https://www.svanen.se</p>	Svédország, Dánia, Finnország, Izland, Norvégia
	<p>Aenor</p> <p>https://www.aenor.es</p>	Spanyolország, Portugália, Olaszország
	<p>El Distintiu</p> <p>https://www20.gencat.cat</p>	Katalónia
	<p>Milieukeur</p> <p>https://www.milieukeur.nl</p>	Hollandia
	<p>Blauer Engel</p> <p>https://www.blauer-engel.de</p>	Németország
	<p>Österreichisches Umweltzeichen</p> <p>https://www.umweltzeichen.at</p>	Ausztria
	<p>NF Environnement</p> <p>https://www.marque-nf.com</p>	Franciaország
	<p>Ekologický setrny výrobek</p> <p>Ekologický setrny služba</p> <p>https://ekoznacka.cz</p>	Csehország

	Környezetbarát termék http://www.okocimke.hu	Magyarország
	Znak ekologiczny EKO https://www.pcbc.gov.pl/pl/uslugi/certyfikacja-wyrobow/kosmetyki/znak-ekologiczny-eko-2	Lengyelország
	Environmentálne vhodné produkt "EVP" https://www.sazp.sk/zivotne-prostredie/environmentalne-manazerstvo/environmentalne-oznacovanie-produktov/narodna-znacka-environmentalne-vhodny-produkt.html	Szlovákia
	Horvátország, de nem találni róla aktuális információt.	
	Aenor https://www.aenor.es	Chile, Mexico, Peru
	Good Environmental Choice Australia (GECA) http://www.geca.eco	Ausztrália forrás: http://www.ecolabelindex.com/ecolabel/good-environmental-choice-australia
	Green Crane https://www.ecolabel.org.ua	Ukrajna
	SustentaX	Brazília
	Vitality Leaf https://ecounion.ru	Oroszország

	Green Seal https://www.green seal.org	USA
	Environmental Choice https://www.ecologo.com	Kanada